

BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA XORIJIY TILLARNI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODIKASI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7840243>

Durdona G'ulomjonova

*Maktabgacha va Boshlang'ich talimda xorijiy til yo'nalishi talabasi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
3-bosqich 20/4 guruh talabasi
+998910055634*

E-mail: durdonaGulomjonova1122@gmail.com

Nargiz Artikova

*Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrası o'qituvchisi
+998917778207*

E-mail: nargizaartikova1982@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida maktabgacha talim jarayonida xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy metodikalariga berilgan katta ahamiyat, hamda ularni organish uchun zarur bolgan zamonaviy o'qitish usullarini o'z ichiga qamrab olgan.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'limda chet tili, filand o'qitish sistemasi, belgi va rasm usuli, ovozni tanib olish va moslashtirish usuli, tabiat dunyosi bilan organish usuli, o'z faoliyatini o'quvchilarga moslashtirish usuli.*

KIRISH

Bugungi kunda xorijiy tillarni bilish konikmasi professional talimning ajralmas qismlaridan biri bolib bormoqda. Bu maktabgacha ta'lim jarayonini ham chetda qoldirgani yo'q. Yoshlar ta'limi davomida xorijiy tillarni o'rgatishning ahamiyati sezilarli darajada oshdi. Buni dinshunos olim, tarix fanlari nomzodi, katta o'qituvchi Natalya Kireeva "Yoki biz hayotga, yoki imtihonlarga tayyorgarlik ko'ramiz. Birinchisini tanlaymiz." deb takidlab o'tdi. Yaqinda u mahalliy ta'lim tizimi va printsiplari haqida gapirdi va nima uchun Finlyandiya ta'limi dunyodagi eng yaxshi bilimlardan biri deb qaralishi to'g'risida o'z fikrlari bilan o'rtoqlashdi. Hozirgi kunda maktabgacha ta'limga etibor berish, davlantning ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy jihatdan rivojlantirish demakdir [Filandiya talim tizimidagi qiziqarli malumotlar]. Shuni ham takidlab o'tishim kerakki, muvaffaqiyatga erishishda yordam berish uchun maktabgacha tarbiya mutaxassislaridan erta bolalik ta'limi jarayonida eng sevimli o'qitish strategiyalari bilan o'rtoqlashishini sorab qolamiz. Maktabgacha yoshdagi sinf

uchun o'qitish strategiyalarining ushbu ro'yxati o'qituvchi sifatida taraqqiy etish va o'rganish uchun juda yaxshi o'tish imkoniyatlarini beradi.

Bog'chada yodlagan o'qituvchilar qo'llanmasiga yoki odatiy darslarga qaytish oson bo'lishi mumkin. Biroq, ba'zi bolalar uchun bu muammolar tug'diradi. Gretzingerning aytishicha, bolalar an'anaviy bo'lmagan uy sharoitidagi bolalarga nisbatan sezgir bo'lishlari kerak. O'quvchilarga o'z oilalari rasmlarini chizishlarini so'rashdan oldin ikki marta o'ylab ko'rish - asrab olingan bola yoki ota-onadan ajralgan farzand qanday his qilishi mumkinligi va boshqa bolalar qanday munosabatda bo'lishlari haqida o'ylab ko'rish kerak. Inklyuziv faoliyat bilan shug'ullanish biroz ko'proq vaqt talab qilishi mumkin, ayniqsa yil boshida siz barcha o'quvchilaringizni tanimasligingiz mumkin, ammo bolada xijolat hissini aks etishi tartibsizlikni saqlaganingizda bilinadi. Bunda tarbiyachi o'z yaratuvchanligini davom ettirishi kerak.

Maktabgacha ta'lim - yoshlarimiz ta'limi va tarbiyasining ilk bosqichi hisoblanadi. To'g'ri maktabgacha tarbiya dasturi bizning bolalarimizga noyob aqlga mos keladigan tarzda o'sishi va o'rganishiga yordam berishi kerak. Ammo bolalar kattalarnikidan farqli ravishda kelajakni, ertani oylab organishmaydi. Ingliz tilidagi dars «shu yerda va aynan hozir» manosida otkazilishi, bolishi kerak. Bolalar chet tilni hikoyalarni tushunish yoki oyinlarda galaba qozonish orqali osonroq organadilar. Agarda xohlasalar, ozlari ishtirokidagi oyinlar orqali organgan malumotlarini mustahkamlab oladilar. Bir tomondan, til bilan ifodalangan kontent bolalar hayoti, kundaligi bilan bogliq bolishi kerak, boshqa tomondan, bolalarni muloqotga chorlaydigan faoliyat yoki vazifalar qiziqarli va muhim bolishi kerak. O'quvchilar dars davomida ozlarini darsning bir qismi sifatida tushunishadi va dars jarayonida xuddi asar qahramonidek ozlarini tutishadi, harakat qilishadi. Boshlangich sinflarda, odatda, chet tillarni organish hayotiy situatsiya va oyinlarga asoslangan harakat usullaridan foydalangan tarzda organilganda juda samarali hamda muvaffaqiyatli boladi. Agar oyinli-syujetli situatsiyalar orqali chet tili orgatilsa, barcha bolalar bajonu-dil ishtirok etishadi, sababi ular shu tarzda osha situatsiyaning bir bolagi ekanligini his etishadi. O'quvchilar chet tili bilan, birinchi navbatda, oz sinf xonalarida birga "yashaydilar". Shuning uchun sinfda muloqot imkoni bolsa, osha chet tilida bolishi kerak. Bolalar nafaqat yoriqnomalarni tushunish bilan cheklanib qolmasdan, balki chet tili orqali oz ehtiyojlarini ifodalashlari ham mumkin. Shu nuqtai nazardan, ingliz tilida gaplashadigan shaxs(ona ili ingliz tili bolgan)lar bilan muloqot qilishi, sinfga taklif etish ham foydali hisoblanadi. Konstruktiv yondashuvga kora, bolalar imkon qadar koproq tilda ozlari sozlar mazmunini, qoidalarni bilib olishlari kerak. Bu shuningdek, ularning asosiy fikrlash qobiliyatini rivojlanishiga yordam beradi. Barcha o'quvchilar singari, bolalar ham turli xil talim uslublariga ega. Bolalar uchun moljallangan talim barcha talim uslublarini hisobga oladi. Taktik va kinestetik organish turlari o'quvchidan alohida etibor talab qiladi. Boshlangich maktablarda o'quvchilarning iqtidorlari, malakalari, bilimlari va qiziqishlari kengroq boladi. Chet tilini organish, shuningdek, organuvchining yaxshi tushuna olish qobiliyatiga bogliqdir. Chet tilini

orgatish mobaynida har bir bolani harakati uchun ragbatlantirib borish talab etiladi. Ularda akustik, kinestetik, ritmik va vizual farqlashni rivojlantirish kerak. Bolalar tez organishadi, lekin tezda unutishadi. Shuning uchun, nutqni bir necha bor takrorlab, shu mavzuga doir oyin yoki tarqatmalar orqali bolalarning esida qolishiga yordamlashish mumkin. Kurslar spiral bolib, muntazam takrorlashlar ajralmas qismidir. Xorijiy tillarni muvaffaqiyatli orgatish keng qamrovli usullarni talab qiladi. Muloqotga kirishishning miqdori va sifati tilni tezroq organishning asosiy sabablari hisoblanadi. Dars jarayonida o'quvchilarning etibori asosan tilning mazmuniga, ahamiyatiga qaratilishi kerak. O'quvchilar etiborini birinchi navbatda tilning kontent mazmuniga qaratishi kerak. Xorijiy tillarni muvaffaqiyatli orgatish yana orgatuvchidan ozida mavjud imkoniyatlardan qay darajada mohirona foydalanishiga ham bogliqdir. O'quvchilarga shunday vazifalar berish kerakki, toki ular organgan bilimlarini dars jarayonida amaga oshirish, qollashga majbur bolishsin. Ozaro muloqot qilish imkoniyatlari til konikmalarining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy munosabat, ayniqsa o'quvchilar tilning manosini amalda qollay olishsa, bu ularga tildan samarali foydalanishga imkon yaratadi. O'qituvchi tomonidan ushbu jarayon uchun mano va muzokaralar otkazish imkoniyati muvaffaqiyatli o'qitishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Chet tili talimi, birinchi navbatda, chet tilidagi kundalik uchraydigan, real bilim va konikmalrni organishga chorlashi kerak, lekin aniq bilimlarni ham rivojlanishiga beparvo qaramaslik kerak. Agar biz chet tili talimida qollaniladigan metodik-didaktik qarashlarga toxtaladigan bolsak, quyidagilarni takidlab otishimiz talab etiladi: Dars jarayoni bu nafaqat kommunikativ, balki kelajakda organgan bilimlarni qollay olish imkoniyatini beradigan kompetensiyalarni qamrab olishi zarur. Bolalarning kopchiligi chet tillarni organishga qishiqishadi. Ularning qishiqishlari, albatta, dars jarayonini tashkil etilishi va bolalarning bu dars jarayonida malum muvaffaqiyatga erisha olishi bilan bogliqdir. Bu qiziqish yillar davomida birdek saqlanib qolishiga ishonish - bu notogri, shu sababdan, pedagoglar bu haqida qaygurishlari, yani organuvchilar darsda quvonchga tolib, muvaffaqiyatlarga erishib qatnashishlarini taminlashi zarur. Organilayotgan mavzular ham, shu bilan birga savol-topshiriqlar ham organuvchilar uchun ahamiyatli, qiziqarli va aktual bolsagina, dasrning mazmuni hamda maqsadi organuvchilarga tushunarli va esda qolarli boladi. Chet tili organuvchilari chet tili talimida ozga bir til, madaniyat bilan toqnash keladilar. Shu sababdan, mashgulotlarda aynan osha chet tilga xos bolgan ishonchli materiallardan, osha madaniyatni yetkazib bera oladigan matn va dabiyoatlardan foydalanish tavsiya etiladi.

XULOSA

Shuni xulosa qilib aytib o'tish kerakki, farzandlarimiz yetuk kadr bolib yetishlarida avvalambor, maktabgacha talimning orni ahamiyatlidir. Biz ularni zamonaviy texnologiyalar va zamonaviy talim tizimi bilan taminlashimiz talab etiladi. Maktabgacha talim jamiyatdagi har bir inson ildizlarining rivojlanishi, yani ularning kelajakda ona yurtiga munosib farzand, kuchli shaxs bolib voyaga yetishlarida ham

katta ahamiyatga ega. Biz farzandlarimiz talimiga koproq etibor berishimiz, zamonaviy shart-sharoitlar yaratishimiz, yangi-yangi usullar orqali ularning organishlariga komaklashishimiz zarur. Chet tillarini organish bolalarga kelajakda yangi imkoniyatlar eshigini ochishi, ular malakali kadr bolib yetishishi, butun jamiyat uchun nafi tegadigan shaxs bolib kamol topishlari uchun ham ahamiyatlidir. Shuning uchun ham bolalarimizga yoshligidan talim berib borishimiz, oqishga qiziqtirishimiz, jamiyatimizdagi har bir bolani nazardan chetda qoldirmasligimiz, organishga qiyналgan bolalar bilan ham alohida shugullanishimiz, turli xil qiziqarli oyinlar bilan etiborlarini tortishimiz, chet tillarini orgatish davomida muntazam ragbatlantirib borishimiz ularni kelgusidagi talimlari uchun dastlabki qadam boladi, desak adashmagan bolamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Жуманова, Ф. У., Артикова, Н. Ш. (2022). PISA va TIMSS қиёсий халқаро тадқиқотлар. Yangi o'zbekistonda pedagogik ta'lim innovatsion klasterini rivojlantirish istiqbollari, 1(1), 452-454.
2. Usmanova, K. A., Artikova, N. S., Xasanov, R. N., & Qarshiboeva, O. (2022). Oziq-ovqat sanoatida anjirni o'rni. Science and Education, 3(5), 188-190.
3. Artikova, N. Sh., Jumanova, F. U. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish (PIRLS) misolida. Образование и наука XXI веке, 1(19), 455-460.
4. Jumanova, F. U., Artikova, N. Sh. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish (PIRLS) misolida. Ўзбекистон олимлари ва ёшларининг инновацион илмий амалий тадқиқотлари, 10(29), 106-109.
5. Артикова, Н. Ш. (2021). Ўқувчиларда ўқиш ва матнни тушуниш саводхонлигини ривожлантириш. Актуальные вызовы современной науки, 1(55), 63-67.
6. Jumanova, F. U., Artikova, N. Sh. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirishning ilmiy asoslari. Образование и наука в XXI веке, 3(20), 389-396.
7. Sultanova, D. A., & Artikova, N. S. (2021). Ta'lim tarbiya jarayoniga psixologik muhit ta'siri. Academic research in educational sciences, 2(Special Issue 1), 418-423.
8. Jumanova, F. U., & Artikova, N. S. (2021). PIRLS tadqiqotlariga tayyorlashda "organayzer" metodidan foydalanish imkoniyatlari. Academic research in educational sciences, 2(CSPI conference 1), 1471-1475.
9. Jumanova, F. U., & Artikova, N. S. (2021). Shaxs kamoloti va faoliyat (muloqot), ularni boshqarish ma'rifiy pedagogic muammo sifatida. Academic research in educational sciences, 2(4), 81-88.

10. Артикова, Н. Ш., Болтаева, Т. Р. (2020). Бошланғич ва юқори синфлар адабий таълими узвийлиги билан боғлиқ муаммолар ҳамда уларнинг ечими. *Malaka oshirish tizimida integratsiya va innovatsion tafakkur. Malaka oshirish tizimida integratsiya va innovatsion tafakkur*, 1(1), 368-370.

11. Артикова, Н. Ш. (2019). Бошланғич синф ўқувчиларини халқаро тадқиқотларда ўқиш саводхонлигини баҳолаш бўйча PIRLS дастурига. Таълимдаги инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими, 2(1), 53-55.

12. Abdiyeva, G .B., Qarshiboyeva, X. K. (2022). Dars jarayonlarida pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali ixtirochilikka oid kompetensiyalarini shakllantirish. *Eurasian Journal Of Social Sciences, Philosophy And Culture*, 2(1), 91-94.

13. Karimovna, Q. X. (2022). Ixtirochilik masalalarini yechishga o'rgatish bosqichlari. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 183-188.

14. Qarshiboyeva, X. K. (2021). Yozma savodxonlikni oshirishda boshlang'ich sinflarda chiroyli yozuv malakalarini shakllantirish. *Konferensiya*, 1(1), 286-289.

15. Qarshiboyeva, X. K. (2020). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili va o'qish darslarida nutqiy faoliyatini takomillashtirish yo'llari. *Konferensiya*, 1(1), 379-382.

16. Musurmonov, R., Khimmataliev, D. O., Sultanova, D. A., qizi Tursunbaeva, Y. R., Khakimova, I. K., & Musurmonova, M. (2023). In the Conditions of New Uzbekistan the Main Issues of Science and Modern Education. *Telematique*, 7686-7694.

17. Musurmonova, M., Quzmanova, G., & Allayarova, S. (2022). Matnli masalalarni arifmetik usulda yechishning ba'zi tatbiqlari. *Academic research in educational sciences*, 3(4), 223-229.

18. Eshqulova, G., Musurmonova, M., & Axmedova, D. B. (2022). Boshlang 'ich sinf ona tili darslarida nutqiy ko 'nikmalarni rivojlantiruvchi o 'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning ilmiy-metodik asoslari. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1(1A), 72-75.

19. Soatova, N. R., Nurmamatov, S. U., Musurmonova, M. U., & Muhammadiyeva, S. B. (2022). Dazmol so'zining etimologiyasi va kelib chiqish tarixi. *Экономика и социум*, (11-2 (102)), 212-214.

20. Musurmonov, R., Burkhonov, A., & Musurmonova, M. (2021). Innovative activity-a factor of educational efficiency. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 8(3), 1238-1241.

21. Musurmonova, M., & Zamidova, K. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida massa, sig'im va vaqt o'lchov birliklari to'g'risidagi tasavvurlarni shakllantirish metodikasi. *Academic research in educational sciences*, 2(10), 281-289.

22. Musurmonova, M. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilariga uzunlik va yuza o'lchov birliklarini o'rgatish usullari. *Экономика и социум*, (8 (87)), 302-311.

23. Musurmonova, M. (2021). To'plam tushunchasi. to'plamlar ustida amallar bajarish. *Экономика и социум*, (8 (87)), 292-301.

24. Musurmonova, M. (2021). Methods of teaching length and surface units for primary school students. Экономика и социум, (8), 302-311.

25. Musurmonov, R., Musurmonova, M., & Zamidova, K. (2021). Geometriya fani va uning rivojlanish davrlari tarixi haqida. Экономика и социум, (4-2 (83)), 911-915.

26. Musurmonov, R., & Musurmonova, M. (2021). Globallashuv sharoitida maktab darslarining intizomiy omillari. Academic research in educational sciences, 2(5), 1268-1274.